

Sygn. akt III CZ 32/16

POSTANOWIENIE

Dnia 14 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z wniosku R. M.
przy uczestnictwie [...]
o zasiedzenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 września 2016 r.,
zażalenia wnioskodawcy
na postanowienie Sądu Okręgowego w K.
z dnia 16 września 2015 r., sygn. akt II Ca .../14,

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 16 września 2015 r. Sąd Rejonowy w K. stwierdził, że R. M. nabył przez zasiedzenie z dniem 1 stycznia 2010 r. własność nieruchomości położonej w K., objętej księgą wieczystą [...], przyznał kuratorowi dla nieznanych z miejsca pobytu uczestników postępowania wynagrodzenie w kwocie 600 zł za udział w postępowaniu, nakazał ściągnąć od wnioskodawcy na rzecz Skarbu Państwa kwotę 300 zł tytułem wynagrodzenia dla kuratora i kwotę 1 336 zł tytułem wydatków związanych z wynagrodzeniem biegłego oraz orzekł o kosztach procesu i kosztach sądowych oraz stwierdził, że w pozostałym zakresie wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Uczestnik postępowania D. T. i kurator ustanowiony dla pozostałych uczestników nieznanych z miejsca pobytu wnieśli apelacje od postanowienia Sądu Rejonowego.

Na rozprawie przed Sądem Okręgowym w K. dnia 28 maja 2015 r. pełnomocnik uczestnika złożył akt zgonu uczestniczki B. S. urodzonej dnia 29 marca 1889 r. i zmarłej jako wdowa w Tel Awiwie w dniu 31 grudnia 1952 r. oraz wskazał jako spadkobiercę jej siostrzenicę S. B., wnosząc o jej wezwanie do udziału w sprawie i ustanowienie kuratora dla niej jako osoby nieznanej z miejsca pobytu.

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 16 września 2015 r., wydanym na podstawie art. 386 § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., uchylił zaskarżone postanowienie, zniósł postępowanie i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w K. do ponownego rozpoznania. Uznał, że w związku z tym, iż uczestniczką postępowania była nieżyjąca B. S., zastępowana przez kuratora dla osoby nieznanej z miejsca pobytu, doszło do nieważności postępowania zgodnie z art. 379 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. z uwagi na brak zdolności sądowej osoby zmarłej.

Wnioskodawca wniósł zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego, zarzucając naruszenie art. 379 pkt 2 i art. 386 § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wnioskodawca powołał się w zażaleniu w szczególności na uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego - zasadę prawną z dnia 20 kwietnia 2010 r., III CZP 112/09 (OSNC 2010, nr 7-8, poz. 98), zgodnie z którą niewzięcie przez zainteresowanego udziału w sprawie rozpoznawanej w postępowaniu nieprocesowym nie powoduje nieważności postępowania. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że w kwestii skutków wynikających z niewezwania do udziału w sprawie wszystkich właścicieli nieruchomości objętej wnioskiem o zasiedzenie zarysowała się w orzecznictwie Sądu Najwyższego poważna rozbieżność. W części orzeczeń przyjęto, że w takiej sytuacji dochodzi do nieważności postępowania, w innych natomiast Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że o nieważności nie może być mowy, a co najwyżej o uchybieniu procesowym wpływającym na wynik sprawy. Prezentowany był także pogląd pośredni, z którego wynika, że ocena zasadności zarzutu nieważności postępowania na skutek pozbawienia zainteresowanego możliwości obrony jego praw zależy od realiów każdej konkretnej sprawy. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu omawianej uchwały wskazał, że na gruncie art. 13 § 1 k.p.c., odsyłającego do odpowiedniego stosowania przepisów o procesie do postępowania nieprocesowego, powstaje problem interpretacyjny, związany z brakiem w przepisach o postępowaniu nieprocesowym własnych, autonomicznych regulacji dotyczących nieważności postępowania. W procesie przyjmuje się, że skargę o wznowienie - także z powodu nieważności (art. 401 pkt 2 k.p.c.) - może wnieść tylko podmiot, który brał udział w postępowaniu i został wymieniony w prawomocnym wyroku. Argument przesądzający, przemawiający przeciwko nieważności postępowania nieprocesowego w omawianym wypadku, wynika - zdaniem Sądu Najwyższego - z art. 524 § 2 k.p.c., zgodnie z którym - inaczej niż w procesie - osoba zainteresowana, niebędąca uczestnikiem postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie to narusza jej prawa.

Przedstawiona uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego oczywiście jednak nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, w której jeden z uczestników nie wziął udziału w postępowaniu, jednakże z tego powodu, że nie żył w chwili wszczęcia postępowania, nie miał więc zdolności sądowej w rozumieniu art. 379

pkt 2 k.p.c. Kwestia ta została wyjaśniona przez Sąd Najwyższy w powołanym w odpowiedzi na zażalenie postanowieniu z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 491/14 (niepubl.), według którego śmierć osoby fizycznej przed wniesieniem przez nią pozwu stanowi pierwotny brak zdolności sądowej zachodzący od początku postępowania, co obliuguje sąd do odrzucenia pozwu ze zniesieniem postępowania, które zostało przeprowadzone pomimo tej przeszkody, na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. Ta przesłanka odrzucenia pozwu stanowi przyczynę nieważności postępowania, przewidzianą w art. 379 pkt 2 k.p.c., którą sąd bierze pod uwagę z urzędu, w wypadku postępowania apelacyjnego i kasacyjnego z uwzględnieniem jedynie granic zaskarżenia. W takiej sytuacji brak jest podstaw do zawieszenia postępowania na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. w celu umożliwienia wskazania następców prawnych, gdyż przepis ten dotyczy tylko takich przypadków, w których fakt ten nastąpił w toku postępowania, a nie przed jego wszczęciem.

W konsekwencji należy przyjąć, że Sąd Okręgowy w K. prawidłowo zastosował w niniejszej sprawie art. 486 § 2 w związku z art. 13 § 1 k.p.c., uchylając postanowienie Sądu Rejonowego, znosząc postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazując sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Z przedstawionych powodów orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 1¹ i § 3 k.p.c.).

jw

kc